

اخبار قزوین در مطبوعات عصر مشروطه

بناوشش:

مهدی نورمحمدی

سرشناسه: اخبار قزوین در مطبوعات عصر مشروطه

عنوان و نام پدیدآور: مهدی نورمحمدی

مشخصات نشر: تهران، نامک ۱۴۰۳

مشخصات ظاهری: ۳۰۰ صص

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۷۰-۵۰-۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

موضوع: ایران - تاریخ - انقلاب مشروطه، ۱۳۲۴-۱۳۲۷، قزوین

موضوع: Iran-History- Constitutional Revolution, 1906-1909 - Qazvin

رده‌بندی کنگره: DSR ۱۴۳/۱

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۷۵

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۷۰۲۴۴۴

naamak.publication@gmail.com

naamak.publication

@naamakpublication

تلفن: ۶۶۴۱۷۶۳۶

اخبار قزوین در مطبوعات عصر مشروطه

به‌کوشش: مهدی نورمحمدی

طرح جلد: مصطفی ذکریا پور

صفحه‌آرایی و ویرایش تصاویر: اکبر رضا زاده

شمارگان: ۵۰۰ نسخه؛ نوبت چاپ: اول ۱۴۰۳

چاپ و صحافی: کهنمونی - قیمت: ۲۸۰ هزار تومان

ISBN: 978-622-6670-50-0

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۷۰-۵۰-۰

تمامی حقوق این اثر برای نشر نامک محفوظ است

تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً، به هر صورت (چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی و صوتی)

بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد

مرکز پخش: ماه مهر ۶-۱۴۰۳، ۶۶۴۷۷۴۰۵، داخلی ۱

موقعیت
چاپخانه
مطبوعات

این کتاب با حمایت جناب آقای مهندس علی یگانه، تولید محترم

موقوفه حاج ملا عبدالغفار تبریزی به چاپ رسیده است.

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
۱. نامه بانوی قزوینی به سعدالدوله برای همراهی با تأسیس بانک ملی.....	۱۹
۲. روایت روزنامه مجلس درباره انتخاب نمایندگان مجلس اول در قزوین.....	۲۱
۳. گزارش شیخ حسین شهیدی درباره علاقه‌مندی مردم قزوین به مجلس.....	۲۳
۴. ورود نمایندگان قزوین به مجلس شورای ملی برای ارائه اعتبارنامه‌ها.....	۲۴
۵. نوشته ناظم الاسلام درباره تحریم پارچه‌های خارجی توسط اهالی قزوین.....	۲۵
۶. گزارش انعقاد انجمن اتحادیه طلاب در قزوین توسط میرزا علی قمی.....	۲۶
۷. نامه‌ای از قزوین به مجدالاسلام کرمانی علیه بحرالعلوم گیلانی.....	۲۷
۸. تشکیل فرقه اتحادیه در قزوین پس از اهانت به ملا محمد خمami.....	۲۹
۹. نامه‌ای علیه میرزا مسعود شیخ الاسلام و دخالت او در انتخابات.....	۳۰
۱۰. نوشته قاضی ارداقی درباره تأسیس انجمن بلدی قزوین.....	۳۲
۱۱. نوشته ادیب‌الذاکرین درباره شوگواری برای شهدای آذربایجان.....	۳۵
۱۲. گزارشی از مراسم شوگواری برای شهدای آذربایجان.....	۳۷
۱۳. نامه دانش‌آموزان مدرسه توکل به مجلس درباره خرید سهام بانک ملی.....	۴۰
۱۴. مکتوب از قزوین علیه آقا سید جمال‌الدین رضوی.....	۴۲
۱۵. نوشته ادیب‌الذاکرین درباره شوگواری برای شهدای آذربایجان.....	۴۶
۱۶. گزارش درباره تشکیل مجالس سری و علنی در قزوین.....	۴۸
۱۷. نوشته قاضی ارداقی در حمایت از میرزا مسعود شیخ الاسلام.....	۴۹
۱۸. خبر ورود میرزا حسن شیخ الاسلام به تهران در سالگرد مشروطیت.....	۵۱
۱۹. اتحاد طلاب قزوین درباره تخصیص موقوفات به مصارف اصلی خود.....	۵۱
۲۰. مکتوب انجمن مجاهدین قزوین در ستایش ادیب‌الذاکرین خراسانی.....	۵۲
۲۱. پیگیری سیدالمجاهدین و قاضی ارداقی بر امضای متمم قانون اساسی.....	۵۳
۲۲. مکتوب درباره جشن و چراغانی در مدرسه شیخ الاسلام.....	۵۵
۲۳. مکتوب درباره ورود سیصد نفر از علما، تجار و اصناف رشت به قزوین.....	۵۷
۲۴. گزارش قاضی ارداقی درباره ساخت قبر عباس آقا صراف تبریزی.....	۶۰
۲۵. نامه انجمن مجاهدین در اظهار همدردی با مردم ارومیه.....	۶۱
۲۶. نامه بانوی قزوینی در اظهار همدردی با مردم ارومیه.....	۶۲
۲۷. گزارش تدوین نظام‌نامه انجمن مجاهدین و تشکیل انجمن ولایتی.....	۶۳
۲۸. انتخاب وکلای علما، اعیان، تجار، ملاکین، شاهدگان و اصناف.....	۶۴
۲۹. گزارش خودکشی برادر عباس آقا صراف تبریزی در قزوین.....	۶۵

۳۰. شعر اشرف‌الدین حسینی (نسیم شمال) دربارهٔ اوضاع قزوین ۶۸
۳۱. روایت روزنامهٔ مجلس از ورود اعضای انجمن مجاهدین به تهران ۶۸
۳۲. روایت روزنامهٔ حبل‌المتین از ورود اعضای انجمن مجاهدین به تهران ۷۲
۳۳. تلگراف انجمن مجاهدین به مجلس پس از بازگشت به قزوین ۷۳
۳۴. تلگراف اصناف و بازاریان قزوین به مجلس دربارهٔ آشوب میدان توپخانه ۷۳
۳۴. پاسخ غیاث‌نظام دربارهٔ پیرزن ککجینی ۷۳
۳۶. روایت روزنامهٔ خورشید از ورود اعضای انجمن مجاهدین به تهران ۷۶
۳۷. پرداخت وجه تلگراف انجمن‌ها توسط رئیس‌المجاهدین ۷۷
۳۸. اسامی اعضای انجمن مجاهدین قزوین ۷۸
۳۹. تأسیس انجمن تجار توسط تجار مشروطه‌خواه قزوین ۸۰
۴۰. تلگراف انجمن مجاهدین دربارهٔ تعدیات عمیدالملک حاکم قزوین ۸۱
۴۱. دستگیری ملا لطف‌الله روضه‌خوان توسط مجاهدین رشت ۸۲
۴۲. تلگراف انجمن ولایتی قزوین دربارهٔ تعدیات عمیدالملک حاکم قزوین ۸۳
۴۳. تلگراف انجمن مجاهدین قزوین در شکایت از تعدیات عمیدالملک ۸۳
۴۴. تلگراف رئیس‌المجاهدین به عمید محمد طباطبایی در شکایت از عمیدالملک ۸۵
۴۵. تلگراف عمیدالملک حاکم قزوین به روزنامه‌های تهران ۸۶
۴۶. دستگیری متهمین بمب‌اندازی به کالسکهٔ محمدعلی شاه در قزوین ۸۷
۴۷. نامه به روزنامهٔ حبل‌المتین علیه رئیس‌المجاهدین ۸۸
۴۸. تلگراف انجمن سعادت در حمایت از عمیدالملک ۸۹
۴۹. تلگراف اتحادیهٔ طلاب و اصناف در حمایت از عمیدالملک ۸۹
۵۰. نامهٔ یکی از طرفداران رئیس‌المجاهدین علیه عمیدالملک ۹۰
۵۱. نامهٔ انجمن مجاهدین قزوین علیه عمیدالملک ۹۱
۵۲. نامهٔ شیخ مهدی نائینی در حمایت از رئیس‌المجاهدین ۹۳
۵۳. تلگراف انجمن مجاهدین قزوین دربارهٔ فرار عمیدالملک به تهران ۹۴
۵۴. تلگراف میرزا حسین شهیدی در حمایت از عمیدالملک ۹۴
۵۵. تلگراف انجمن اصناف قزوین در حمایت از عمیدالملک ۹۵
۵۶. خبر انتشار نظام‌نامهٔ انجمن مجاهدین قزوین ۹۶
۵۷. نامهٔ ناشناس علیه عمیدالملک حاکم مستبد قزوین ۹۶
۵۸. نامهٔ غیاث‌نظام دربارهٔ پس گرفتن اموال قافلهٔ مسافری تبریزی ۹۷
۵۹. انتشار خبر انفصال عمیدالملک از حکومت قزوین ۹۸
۶۰. گزارشی از اوضاع قزوین، ۲۰ روز پیش از به توپ بسته شدن مجلس ۹۹

۶۱. تلگراف آیت‌الله بهبهانی و آیت‌الله طباطبایی به انجمن‌های تبریز..... ۹۹
۶۲. تلگراف میرزا حسن شیخ‌الاسلام به انجمن‌های تبریز..... ۱۰۰
۶۳. پناهندگی عده‌ای از مشروطه‌خواهان قزوین به شهرداری عثمانی..... ۱۰۱
۶۴. کشته شدن ناصر خان و ابراهیم خان غیاثوند در یوزباشی‌چای..... ۱۰۲
۶۵. تلفن عمیدالسلطان از منجیل به سپهدار اعظم در رشت..... ۱۰۳
۶۶. تلگراف از تهران به محمدحسن تاجرباشی در قزوین..... ۱۰۴
۶۷. گزارشی از اوضاع قزوین در روزنامه نسیم شمال..... ۱۰۵
۶۸. تلفن عمیدالسلطان به حاجی خان غیاث‌نظام، ۳۸ روز قبل از فتح قزوین..... ۱۰۵
۶۹. تلگراف ایل چگینی قزوین به انجمن ایالتی گیلان..... ۱۰۷
۷۰. تلگراف ایل چگینی قزوین به سپهدار اعظم..... ۱۰۷
۷۱. گزارشی از اوضاع قزوین در روزنامه نسیم شمال..... ۱۰۸
۷۲. پاسخ حاجی خان غیاث‌نظام به تلفن عمیدالسلطان..... ۱۰۹
۷۳. پاسخ انجمن ایالتی گیلان به تلگراف ایل چگینی..... ۱۱۰
۷۴. پاسخ مجدد عمیدالسلطان به تلگراف غیاث‌نظام..... ۱۱۱
۷۵. تلگراف رؤسای ایل چگینی به حاجی خان غیاث‌نظام..... ۱۱۴
۷۶. تمسخر اردوی غیاث‌نظام در روزنامه خیرالکلام رشت..... ۱۱۶
۷۷. گزارشی از اردوی دولتی در روزنامه خیرالکلام رشت..... ۱۱۶
۷۸. تلگراف‌های مشروطه‌خواهان به منجیل و رشت درباره فتح قزوین..... ۱۱۷
۷۹. تلگراف عمیدالسلطان به سپهدار اعظم در خصوص فتح قزوین..... ۱۲۰
۸۰. تلگراف عمیدالسلطان به انجمن ایالتی گیلان درباره فتح قزوین..... ۱۲۱
۸۱. تلگراف معزالسلطان به انجمن ایالتی گیلان درباره فتح قزوین..... ۱۲۱
۸۲. تلگراف مشروطه‌خواهان به انجمن ایالتی گیلان درباره فتح قزوین..... ۱۲۱
۸۳. تلگراف میرزا کریم رشتی و حسین کسمایی به معزالسلطان..... ۱۲۲
۸۴. تلگراف معزالسلطان به میرزا کریم رشتی و حسین کسمایی..... ۱۲۲
۸۵. تلگراف معزالسلطان به سپهدار اعظم، یک روز پس از فتح قزوین..... ۱۲۳
۸۶. تلفن معزالسلطان به سپهدار اعظم در رشت، یک روز پس از فتح قزوین..... ۱۲۴
۸۷. گزارشی از اوضاع رشت یک روز پس از فتح قزوین..... ۱۲۵
۸۸. نوشته اشرف‌الدین حسینی، یک روز پس از فتح قزوین..... ۱۲۶
۸۹. نوشته دیگری از اشرف‌الدین حسینی، یک روز پس از فتح قزوین..... ۱۲۷
۹۰. گزارش روزنامه خیرالکلام رشت از فتح قزوین..... ۱۲۷
۹۱. تلگراف کوچک و اسکندر به حسین کسمایی درباره فتح قزوین..... ۱۳۱

۹۲. تلگراف معزالسلطان به انجمن ایالتی گیلان، دو روز پس از فتح قزوین..... ۱۳۲
۹۳. خبر اعدام قاسم آقا امیرتومان به دستور معزالسلطان..... ۱۳۲
۹۴. تلگراف عمیدالسلطان به انجمن ایالتی گیلان، دو روز پس از فتح قزوین..... ۱۳۳
۹۵. تلگراف تقی‌زاده به انجمن ایالتی گیلان و سپهدار اعظم بابت فتح قزوین..... ۱۳۳
۹۶. تلگراف معزالسلطان به انجمن ایالتی گیلان و ارائه گزارشی از اوضاع قزوین..... ۱۳۴
۹۷. تلگراف معزالسلطان به رشیدالملک و ارائه گزارشی از اوضاع قزوین..... ۱۳۴
۹۸. نوشته روزنامه حبل‌المتین به مناسبت فتح قزوین..... ۱۳۵
۹۹. تلگراف معزالسلطان به سپهدار اعظم در رشت برای آمدن به قزوین..... ۱۳۷
۱۰۰. سواد دستخط محمدعلی شاه مبنی بر انعقاد مجلس..... ۱۳۸
۱۰۱. نوشته روزنامه حبل‌المتین درباره حرکت سپهدار اعظم به قزوین..... ۱۳۹
۱۰۲. تلگراف انجمن ولایتی قزوین به انجمن ولایتی رشت..... ۱۴۰
۱۰۳. تلگراف معزالسلطان از قزوین به انجمن ایالتی رشت..... ۱۴۱
۱۰۴. مکتوب سردار مظفر به معزالسلطان درباره آمدن به قزوین..... ۱۴۲
۱۰۵. مکتوب ظفرالدوله به معزالسلطان درباره آمدن به قزوین..... ۱۴۳
۱۰۶. تلگراف سپهدار از رشت به سردار مظفر درباره آمدن به قزوین..... ۱۴۴
۱۰۷. تلگراف اسعدالدوله از زنجان به سپهدار اعظم در رشت..... ۱۴۴
۱۰۸. پاسخ انجمن ایالتی گیلان به تلگراف اسعدالدوله..... ۱۴۵
۱۰۹. تلگراف تشکر سپهدار اعظم به ظفرالدوله شاهسون..... ۱۴۵
۱۱۰. شعر اشرف‌الدین حسینی به مناسبت فتح قزوین..... ۱۴۶
۱۱۱. پیوستن تعدادی از انقلابیون قفقاز به اردوی مشروطه‌خواهان..... ۱۴۶
۱۱۲. تلگراف معزالسلطان ۱۱ روز پس از فتح قزوین به محمدعلی شاه..... ۱۴۷
۱۱۳. تلگراف معزالسلطان ۱۱ روز پس از فتح قزوین به سعدالدوله..... ۱۴۸
۱۱۴. تلگراف معزالسلطان ۱۱ روز پس از فتح قزوین به هیئت وزیران..... ۱۴۸
۱۱۵. پاسخ هیئت وزیران به تلگراف معزالسلطان..... ۱۴۹
۱۱۶. تلگراف معزالسلطان ۱۱ روز پس از فتح قزوین به صمصام‌السلطنه..... ۱۴۹
۱۱۷. پاسخ صمصام‌السلطنه به تلگراف معزالسلطان..... ۱۵۰
۱۱۸. تلگراف سردار اسعد بختیاری به معزالسلطان..... ۱۵۰
۱۱۹. تلگراف معزالسلطان به سید حسن تقی‌زاده..... ۱۵۱
۱۲۰. گزارشی از اوضاع تهران ۱۱ روز پس از فتح قزوین..... ۱۵۱
۱۲۱. بازتاب فتح قزوین در دربار استبداد..... ۱۵۲
۱۲۲. گزارشی از اوضاع قزوین ۱۳ روز پس از فتح این شهر..... ۱۵۲

۱۲۳.	سواد دستخط محمدعلی شاه به مشروطه خواهان گیلان.....	۱۵۳
۱۲۴.	تلگراف کمیسیون جنگ از قزوین به میرزا کریم رشتی.....	۱۵۴
۱۲۵.	دستخط محمدعلی شاه مبنی بر برقراری مجدد مشروطیت.....	۱۵۴
۱۲۶.	تلگراف سپهدار اعظم به انجمن ایالتی گیلان.....	۱۵۵
۱۲۷.	تلگراف انجمن ایالتی گیلان در پاسخ تلگراف سپهدار.....	۱۵۶
۱۲۸.	تلگراف متحصنین سفارت عثمانی به سپهدار اعظم.....	۱۵۷
۱۲۹.	تلگراف سپهدار به انجمن های ولایتی شهرهای مختلف.....	۱۵۷
۱۳۰.	تلگراف سپهدار اعظم به محمدعلی شاه پس از برقراری مجدد مشروطیت.....	۱۵۸
۱۳۱.	تلگراف سپهدار اعظم از قزوین به انجمن ایالتی خراسان.....	۱۶۰
۱۳۲.	تلگراف انجمن ایالتی آذربایجان از تبریز به سپهدار اعظم.....	۱۶۱
۱۳۳.	تلگراف انجمن ایالتی خراسان به سپهدار اعظم.....	۱۶۲
۱۳۴.	ارسال تلگراف هیئت وزرا به انجمن ایالتی گیلان.....	۱۶۲
۱۳۵.	تلگراف سپهدار اعظم به سردار معتمد حاکم گیلان.....	۱۶۳
۱۳۶.	تلگراف معزالسلطان به سردار معتمد حاکم گیلان.....	۱۶۴
۱۳۷.	تلگراف سعدالدوله رئیس الوزرا به سپهدار اعظم.....	۱۶۴
۱۳۸.	تلگراف فرمانفرما وزیر داخله به سپهدار اعظم.....	۱۶۶
۱۳۹.	تلگراف سپهدار اعظم به سعدالدوله رئیس الوزرا.....	۱۶۶
۱۴۰.	تلگراف دوم فرمانفرما وزیر داخله به سپهدار اعظم.....	۱۶۷
۱۴۱.	نوشتۀ جبل المتین درباره انتصاب سپهدار به حکومت گیلان.....	۱۶۷
۱۴۲.	تمجید روزنامه نسیم شمال از همسر و فرزندان غیاث نظام.....	۱۷۰
۱۴۳.	خبر انتشار روزنامه یادگار انقلاب در قزوین.....	۱۷۰
۱۴۴.	گزارش کوتاهی از اقدامات قشون روس در قزوین.....	۱۷۱
۱۴۵.	مطلبی درباره مجاهدنمای قزوینی.....	۱۷۱
۱۴۶.	انتقاد روزنامه خیر الکلام از تفرقه اهالی قزوین.....	۱۷۲
۱۴۷.	نوشتۀ انتقادی روزنامه ایران نو درباره اعلان کنسولگری روس.....	۱۷۳
۱۴۸.	خروج عده ای از متحصنین کنسولگری روس پس از گرفتن تأمین نامه.....	۱۷۵
۱۴۹.	مذاکره وزارت خارجه ایران با سفارت روس.....	۱۷۵
۱۵۰.	خبر عبور محمدعلی میرزای مخلوع از بیرون قزوین.....	۱۷۶
۱۵۱.	اجاره پنج کاروانسرا در قزوین توسط قشون روس.....	۱۷۶
۱۵۲.	نوشتۀ ای درباره همسر قاضی ارداقتی.....	۱۷۶
۱۵۳.	گفتگو درباره پناهندگان کنسولگری روس در مجلس.....	۱۷۸

۱۵۴. پاسخ فهیم‌الملک نماینده قزوین به شبهه..... ۱۸۰
۱۵۵. گزارشی از اوضاع قزوین در خصوص شرارت روس‌ها..... ۱۸۱
۱۵۶. اصلاحیه ادیب‌التجار درباره سخنان خود درباره امام‌جمعه..... ۱۸۳
۱۵۷. ورود حاجی سید حسین به قزوین..... ۱۸۳
۱۵۸. اعلان ژنرال حمزه خان درباره ممنوعیت دریافت رسوم دیوانی..... ۱۸۴
۱۵۹. تلگراف رعایای الموت علیه عزالدوله..... ۱۸۴
۱۶۰. انتشار خبر انتصاب شهاب‌الممالک به حکومت قزوین..... ۱۸۵
۱۶۱. انتشار مکتوب علمای قزوین در کمک به غارت‌زدگان اردبیل..... ۱۸۵
۱۶۲. نامه تاج‌الملوک چگینی درباره تقدیم وجه مرمت عمارت مجلس..... ۱۸۶
۱۶۳. مجلس وعظ حاجی تاج‌نیشابوری در منزل رئیس‌المجاهدین..... ۱۸۷
۱۶۴. مطلبی درباره حقوق نقدی و جنسی اهالی قزوین..... ۱۸۷
۱۶۵. گزارشی از اوضاع قزوین در روزنامه پلیس ایران..... ۱۸۸
۱۶۶. نوشته روزنامه پلیس ایران درباره انتخاب وزیراکرم به حکومت قزوین..... ۱۸۹
۱۶۷. گزارشی درباره اوضاع قزوین در روزنامه ایران نو..... ۱۹۰
۱۶۸. خبر ورود ستار خان و باقر خان به قزوین..... ۱۹۱
۱۶۹. تلفن ستار خان و باقر خان به تجار آذربایجان..... ۱۹۲
۱۷۰. خبر ورود ستار خان و باقر خان به قزوین..... ۱۹۲
۱۷۱. کشته شدن نقی یاور از دزدهای معروف راه قزوین و زنجان..... ۱۹۲
۱۷۲. اجتماع مردم قزوین در اعتراض به توقف قشون روس..... ۱۹۳
۱۷۳. گزارشی از اوضاع قزوین در روزنامه ایران نو..... ۱۹۴
۱۷۴. نوشته درباره نبودن محافظ در راه تهران به قزوین..... ۱۹۴
۱۷۵. گزارش روزنامه ایران نو درباره اوضاع نابسامان قزوین..... ۱۹۵
۱۷۶. تلگراف شکایت اهالی از سید عبدالغفار تبریزی رئیس عدلیه..... ۱۹۶
۱۷۷. نامه وزارت مالیه درباره جبران هتک حرمت امین مالیه قزوین..... ۱۹۷
۱۷۸. تلگراف شکایت عده‌ای از تجار و اصناف از سید عبدالغفار تبریزی..... ۱۹۷
۱۷۹. پاسخ سید عبدالغفار تبریزی به تلگراف شکایت..... ۱۹۸
۱۸۰. سان دادن و لباس گرفتن فوج قزوین در تهران..... ۱۹۹
۱۸۱. گزارشی از اوضاع قزوین در روزنامه ایران نو..... ۱۹۹
۱۸۲. نوشته کوتاهی درباره تعطیل گاردن‌پارتی در قزوین..... ۲۰۱
۱۸۳. رضایت شتردارهای تبریزی از امنیت راه‌های قزوین..... ۲۰۲
۱۸۴. خبری درباره امجدالوزاره رئیس نظمیه قزوین..... ۲۰۲

۱۸۵.	خبر نزاع و درگیری یک ژاندارم با چند نفر از کسبه بازار.....	۲۰۳
۱۸۶.	تنبيه سربازان رفرم توسط صديق نظام.....	۲۰۳
۱۸۷.	انتصاب سردارهمایون به حکومت قزوین.....	۲۰۳
۱۸۸.	پرداخت حقوق فوج قزوین در وزارت جنگ.....	۲۰۳
۱۸۹.	اشتغال سردارهمایون حاکم قزوین به امور شهری.....	۲۰۴
۱۹۰.	گزارشی از اوضاع قزوین در روزنامه ایران نو.....	۲۰۴
۱۹۱.	گزارشی از اوضاع قزوین در روزنامه ایران نو.....	۲۰۵
۱۹۲.	گزارشی از شرارت و چپاول عزیزالله خان جلیوند.....	۲۰۵
۱۹۳.	تعیین یکصد سوار از سوی وزارت جنگ برای عزیمت به قزوین.....	۲۰۹
۱۹۴.	حرکت سواران مسلح به قزوین برای مقابله با عزیزالله جلیوند.....	۲۰۹
۱۹۵.	تظلم شریف خان قاجار قزوینی از تعدیات عزیزالله خان.....	۲۱۰
۱۹۶.	حرکت بیست نفر صاحب‌منصب و قوای نظامی از تهران به قزوین.....	۲۱۰
۱۹۷.	گزارشی از اوضاع قزوین در هنگام طغیان عزیزالله خان جلیوند.....	۲۱۰
۱۹۸.	گزارشی از اوضاع قزوین در روزنامه ایران نو.....	۲۱۲
۱۹۹.	گزارشی از اوضاع قزوین در هنگام فتنه عزیزالله خان جلیوند.....	۲۱۲
۲۰۰.	سؤال میرزا احمد قزوینی از وزیر داخله و خارجه.....	۲۱۳
۲۰۱.	تلگراف اعضای انجمن ولایتی قزوین به ادیب‌التجار.....	۲۱۴
۲۰۲.	گزارشی از اوضاع قزوین در هنگام فتنه عزیزالله جلیوند.....	۲۱۵
۲۰۳.	تلگراف عزت‌الله خان غیاث‌نظام به یکی از نمایندگان مجلس.....	۲۱۸
۲۰۴.	خبر حرکت دو گروهان سرباز به قزوین.....	۲۲۰
۲۰۵.	گزارشی از اوضاع قزوین توسط سیدالمجاهدین.....	۲۲۱
۲۰۶.	خبر حرکت سربازهای فوج از کرج به قزوین.....	۲۲۲
۲۰۷.	حرکت سپهدار اعظم به همراه ستار خان و باقر خان به تهران.....	۲۲۲
۲۰۸.	خبر ورود قاسم خان امیرتومان به قزوین.....	۲۲۲
۲۰۹.	حرکت سهم‌الدوله رئیس سواره‌نظام از تهران به قزوین.....	۲۲۳
۲۱۰.	گزارشی از اوضاع قزوین به نقل از روزنامه قزوین.....	۲۲۳
۲۱۱.	خبر حرکت سربازهای فوج از ینگی‌امام به طرف قزوین.....	۲۲۶
۲۱۲.	ورود اقتدارالسلطنه با پنجاه سوار مسلح به قزوین.....	۲۲۶
۲۱۳.	ورود سپهدار اعظم به قزوین برای پایان دادن به فتنه عزیزالله خان.....	۲۲۷
۲۱۴.	گزارشی از اوضاع قزوین در هنگام فتنه عزیزالله خان.....	۲۲۷
۲۱۵.	گزارش اواکیم معاون نظمیه قزوین درباره فرار عزیزالله خان.....	۲۲۹

۲۱۶. تلگراف سید حسین حاج سید جوادی به مجلس درباره اولتیماتوم ۲۳۰
۲۱۷. تلگراف علما و رجال قزوین به مجلس درباره اولتیماتوم روس ۲۳۱
۲۱۸. تلگراف شاگردان مدارس قزوین به جراید درباره اولتیماتوم روس ۲۳۲
۲۱۹. تلگراف علما و مجتهدین قزوین به مجلس درباره اولتیماتوم روس ۲۳۲
۲۲۰. تلگراف هیئت نسوان قزوین به روزنامه‌های تهران درباره اولتیماتوم روس ۲۳۳
۲۲۱. تلگراف سید موسی بزاز درباره اولتیماتوم روس ۲۳۴
۲۲۲. تلگراف انجمن ولایتی قزوین درباره اولتیماتوم روس ۲۳۵
- منتخب تصاویر اخبار و عکس‌ها ۲۳۷
- فهرست اعلام ۲۷۹
- پیوست ۲۹۳
- زندگی‌نامه شیخ حسن کمبریجی (یگانه) ۲۹۳
- زندگی‌نامه میرزا غفارخان یگانه (سالارمنصور) ۲۹۶
- زندگی‌نامه بهادر یگانه ۲۹۹

انقلاب مشروطیت یکی از برجسته‌ترین رویدادهای تاریخ معاصر و مهم‌ترین خیزش اجتماعی ایرانیان برای رسیدن به آزادی و دموکراسی است. این انقلاب بزرگ، ندای مخالفت عموم ملت با شیوه حکومت استبدادی بود و از همین روست که مورخین آن را سرآغاز بیداری ایرانیان دانسته‌اند.

اگرچه انقلاب مشروطیت از تهران آغاز شده، مسلّم است که به ثمر نشستن آن، بدون حمایت و پشتیبانی شهرهای دیگر امکان‌پذیر نبوده است. بنابراین، مطالعه درباره مشروطه و یافتن شناخت صحیح درباره آن، بدون بررسی دقیق نقش شهرهای مختلف و رجال آن امکان‌پذیر نخواهد بود.

یکی از شهرهایی که در راه پیروزی مشروطیت نقش مهم و سرنوشت‌سازی ایفا کرده و متحمل صدمات و زحمات فراوانی شده، قزوین است. تأثیر این شهر در انقلاب مشروطه، از سه بُعد ارتباطی، نظامی و فرهنگی قابل بررسی است.

نقش قزوین در مشروطه‌خواهی آن قدر برجسته است که احمد کسروی آن را در کنار شهرهای تهران، تبریز و رشت جزو چهار کانون اصیل مشروطه‌خواهی به شمار آورده است.

با توجه به این پیشینه پر بار، شایسته و ضروری است که نقش این شهر کهن و مردمان آن در این رویداد بزرگ بیش از پیش مورد پژوهش و بررسی قرار گیرد که این امر منوط به دستیابی به آگاهی‌ها، اطلاعات و اسناد جدید است.

بعد از کتاب «قزوین در انقلاب مشروطیت»^۱ که دربرگیرنده زمینه‌ها، بسترها و وقایع مشروطه در قزوین از نهضت تنباکو تا آغاز جنگ بین‌الملل اول است، کتاب حاضر دومین اثر مستقلی است که توسط نگارنده درباره قزوین و انقلاب مشروطه تقدیم علاقه‌مندان می‌شود.^۲

۱. چاپ اول این کتاب در سال ۱۳۸۲ توسط انتشارات حدیث امروز و چاپ دوم آن با تجدید نظر و اضافات در سال ۱۳۹۵ توسط انتشارات نامک منتشر شد. این چاپ در سال ۱۳۹۶ برگزیده نخستین دوره جایزه کتاب سال قزوین در رشته تاریخ شد.

۲. به غیر از این دو اثر مستقل، چاپ و انتشار دو کتاب: «من و آزادی» (خاطرات میرزا حسین خیاط، از دوستان عارف قزوینی و میرزا کوچک خان جنگلی)، چاپ اول ۱۳۸۸، انتشارات سخن، چاپ دوم ۱۴۰۲ انتشارات نامک و «برگی از تاریخ مشروطه در قزوین» (قسمنامه انجمن متحدین و یادداشت‌های میر سید حسن دبیرسیاقی)، انتشارات نامک، ۱۳۹۶، از دیگر آثار نگارنده در حوزه مرتبط با انقلاب مشروطیت و قزوین محسوب می‌شود.

این کتاب که حاصل بررسی و جستجوی نگارنده در جراید کمیاب و دیریاب عصر مشروطه در بازه زمانی ۱۱ محرم ۱۳۲۵ تا ۲۷ ذی‌حجه ۱۳۲۹ قمری برابر با ۴ اسفند ۱۲۸۵ تا ۲۷ آذر ۱۲۹۰ خورشیدی است، حاوی اسنادی مهم و تازه‌یاب است که در کتاب «قزوین در انقلاب مشروطیت» نیامده و به همین دلیل آن را باید متمم، تکمله و جلد دوم آن کتاب دانست.

این نکته را نیز باید بیفزاییم که با توجه به این که مطالعه و تحقیق درباره نقش قزوین در مشروطیت، به منزله آگاهی یافتن از قسمتی از تاریخ مشروطه ایران است، کتاب حاضر، از جمله اسناد مهم و ارزشمند انقلاب مشروطیت محسوب می‌شود و به طور حتم برای مشروطه‌پژوهان دربردارنده نکات و آگاهی‌های ارزنده‌ای خواهد بود. به عنوان مثال، آشنایی با ادبیات مرسوم روزنامه‌نگاریِ اوایل عصر مشروطیت و همچنین آگاهی از مفاد تلگراف‌هایی که مشروطه‌خواهان پس از فتح قزوین برای افراد و نهادهای گوناگون فرستاده‌اند و تمامی آن‌ها به صورت یکجا در منابع کشوری به چاپ نرسیده، از جمله این آگاهی‌ها محسوب می‌شود.

در یک جمع‌بندی کلی، نکات تازه‌یاب و جدید کتاب حاضر که در هیچ یک از منابع قزوین‌شناسی، آثار نگارنده و منابع کشوری نیامده، به طور فهرست‌وار به شرح زیر است:

- دستیابی به تاریخ دقیق افتتاح اولین انجمن بلدی قزوین (عصر سه‌شنبه ۲۳ ربیع‌الاول ۱۳۲۵ برابر با ۱۵ اردیبهشت ۱۲۸۶) (خبر شماره ۱۰)
- سید ابراهیم حاج سید جوادی به همراه حاج سید حسین مجتهد به عنوان رئیس اولین انجمن بلدی قزوین انتخاب شده‌اند. (خبر شماره ۱۰)
- نقیب‌السادات مجابی از اعضای اولین انجمن بلدی قزوین بوده است. (خبر شماره ۱۲)

(این آگاهی، تاریخ دقیق افتتاح انجمن بلدی قزوین و انتخاب سید ابراهیم حاج سید جوادی و سید حسین مجتهد به ریاست بلدی قزوین در هنگام تألیف کتاب «تاریخ شهرداری قزوین» در اختیار نگارنده نبوده و در آن کتاب نیامده است.)

- میرزا علی‌اکبر ارداقی علاوه بر نظامت مدرسه امید، معلم ریاضی این مدرسه هم بوده است. (خبر شماره ۱۲)

- نام معلم عربی مدرسه امید شیخ اکبر بوده است. (خبر شماره ۱۲)

- سید غلامحسین مجابی در تأسیس اولین انجمن بلدی قزوین در سال ۱۳۲۵ نقش داشته است. (خبر شماره ۱۲)
- اطلاع از اسامی مؤسسين مدرسه توکل (دومین مدرسه قزوین بر اساس تعلیمات نوین) (خبر شماره ۱۳)
- تحکیم اساس مدرسه امید بعد از عزل وزیراکرم از حکومت قزوین توسط انتصارالسلطان صورت گرفته است. (خبر شماره ۱۳)
- انتصارالسلطان فردی دانشمند و خوش نام بوده و مدتی نیز ریاست قشون قزوین و نایب الحکومگی شهر را بر عهده داشته است. (خبر شماره ۱۲)
- مشروطه خواهان قزوین تحت تأثیر سخنان ادیب الذاکرین موفق به تشکیل انجمن مجاهدین شدند. (خبر شماره ۲۰)
- مدیریت قاضی ارداقی در مدرسه امید دستکم تا ۸ شعبان ۱۳۲۵ ادامه داشته است. (خبر شماره ۲۴)
- دستیابی به تاریخ دقیق انتخاب اعضای شش گانه اولین انجمن ولایتی قزوین در ۲۷ شعبان ۱۳۲۵. (خبر شماره ۲۷)
- آگاهی از اسامی و تعداد دقیق اعضای مجاهدین قزوین که پس از آشوب در میدان توپخانه برای پاسداری از مجلس به تهران آمدند. (خبر شماره ۳۸)
- دستیابی به آگاهی های سودمند درباره اوضاع قزوین در سال ۱۳۲۶ قمری (سال به توپ بسته شدن مجلس) که تا پیش از آن در منابع قزوین شناسی و کشوری مطلبی بدین تفصیل در این خصوص به چاپ نرسیده است. (خبرهای شماره ۴۰ تا ۶۲)
- عمیدالملک حاکم قزوین با تغییر لباس، به تهران گریخته است. (خبر شماره ۵۳)
- میرزا حسین شهیدی (نماینده قزوین در مجلس اول)، سید ابراهیم حاج سید جواد، حاج سید جمال الدین رضوی، شیخ عیسی شهیدی، حاج میرزا هدایت شهیدی (حاج مجتهد) و تعداد دیگری از روحانیون قزوین در تلگرافی به مجلس بازگشت عمیدالملک را خواستار شده و وجود او را نعمتی برای شهر دانسته اند. (خبر شماره ۵۴)
- آگاهی از تاریخ دقیق عزل عمیدالملک از حکومت قزوین و نصب اجلال السلطنه به جای وی. (خبر شماره ۵۹)
- اجلال السلطنه در عزیمت به قزوین تعلل داشته و به همین دلیل، قزوین پیش از استبداد صغیر به مدت دو ماه بدون حاکم بوده است. (خبر شماره ۶۰)

- در مدت دو ماه بدون حاکم بودن قزوین، محمدباقر خان فراش‌باشی (از سرکرده‌زادگان ایلات قزوین) و انجمن مجاهدین قزوین عهده‌دار تأمین نظم و امنیت شهر بوده‌اند. (خبر شماره ۶۰)

- آگاهی از تاریخ دقیق پناهندگی مشروطه‌خواهان قزوین به شهرداری عثمانی. (خبر شماره ۶۳)

- دو پسر غیاث‌نظام در محاصره آذربایجان در اردوی دولتی حضور داشتند. (خبر شماره ۷۲)

- پس از فتح قزوین، ناصر دیوان از طرف سپهدار اعظم به عنوان نایب‌الحکومه این شهر منصوب شده است. (خبرهای شماره ۹۲ و ۹۶)

- آگاهی از تاریخ دقیق حرکت سپهدار به قزوین و پیوستن وی به مشروطه‌خواهان در ۱۹ ربیع الثانی ۱۳۲۷. (خبر شماره ۱۰۱)

- آگاهی از تاریخ دقیق تشکیل انجمن ولایتی دوم پس از فتح قزوین توسط مشروطه‌خواهان در ۱۶ ربیع الثانی ۱۳۲۷ قمری. (خبر شماره ۱۰۲)

- انتصاب سپهدار اعظم به حکومت گیلان و مازندران از سوی محمدعلی شاه پس از فتح قزوین توسط مشروطه‌خواهان و پذیرش این حکم توسط سپهدار. (خبرهای شماره ۱۳۷ تا ۱۴۱)

- آگاهی از تاریخ دقیق خروج شیخ عیسی شهیدی و حاج میرزا هدایت شهیدی (حاج مجتهد) از تحصن در کنسولگری روس. (خبر شماره ۱۴۸)

- بررسی تلگراف‌هایی که مشروطه‌خواهان پس از فتح قزوین برای افراد مختلف فرستاده‌اند، نشان از نقش مهم و محوری معزالسلطان در فتح قزوین و زعامت تام وی بر مشروطه‌خواهان دارد. (خبرهای شماره ۸۱، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶ و ...)

- همسر قاضی ارداقی همان بانوی قزوینی است که برای تأسیس بانک ملی زیورآلات خود را به مجلس فرستاده است. (خبر شماره ۱۵۲)

- شهاب‌الممالک در سال ۱۳۳۸ قمری به حکومت قزوین منصوب شده است. (خبر شماره ۱۶۰)

- در سال ۱۳۲۸ قمری در مهمانخانه قزوین تئاتر به اجرا درآمده است. (خبر شماره

(این آگاهی در هنگام تألیف کتاب «تئاتر و سینما در قزوین» در اختیار نگارنده نبوده و در آن کتاب نیامده است. به عبارت دیگر، دستیابی به این نکته، تاریخ اجرای تئاتر را در قزوین، دستکم از سال ۱۳۲۸ قمری مورد اثبات قرار می‌دهد.)

- در سال ۱۳۲۹ قمری گاردن‌پارتی و پانتومیم در قزوین به اجرا درآمده و عده‌ای از اهالی با آن مخالفت کرده‌اند. (خبرهای شماره ۱۸۱ و ۱۸۲)

- آگاهی از تاریخ عزل احتساب‌الملک از حکومت قزوین و انتصاب سردار همایون به جای وی. (خبر شماره ۱۸۷)

- در سال ۱۳۲۹ قمری، چهل خانوار ارمنی در قزوین سکونت داشته‌اند. (خبر شماره ۲۰۲)

در خاتمه بر خود لازم می‌دانم از جناب آقای عنایت‌الله رحمانی که مطبوعات لازم برای این تحقیق تاریخی را از آرشیو خود، کریمانه در اختیار نهادند تشکر و قدردانی نمایم.

همچنین مراتب سپاس ویژه خود را از جناب آقای مهندس علی یگانه، تولیت محترم موقوفه حاج ملا عبدالغفار تبریزی و نواده ارجمند حسن یگانه (معروف به شیخ حسن کمبریجی و شیخ حسن تبریزی، رجل مشهور و اثرگذار عصر مشروطه) که با همت عالی خود، از چاپ این کتاب حمایت به عمل آوردند اعلام داشته و از همراهی‌های ارزنده جناب آقای دکتر امیر یگانه ناظر این موقوفه نیز تشکر و قدردانی می‌نمایم.

مهدی نورمحمدی